

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Туліна Е. Є.

*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри екологічного права
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

На сьогодні однією з пріоритетних цілей, зазначених у Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [6], є підвищення рівня суспільної екологічної свідомості. Крім того, вказаний Закон ставить ряд завдань, виконання яких сприятиме досягненню цієї мети, серед яких можна назвати розроблення і реалізацію Стратегії екологічної освіти з метою сталого розвитку українського суспільства та економіки України; створення системи екологічного навчання і підвищення кваліфікації державних службовців, до компетенції яких належать вирішення питання охорони навколишнього природного середовища; створення мережі регіональних екологічно-просвітницьких центрів на базі закладів освіти, неурядових природоохоронних організацій тощо.

У іншому не менш важливому документі, а саме Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схваленій Указом Президента України від 25 червня 2013 р. [8], зазначається, що екологізація освіти є стратегічним напрямом державної політики у цій сфері. На виконання вищезазначених нормативно-правових актів Міністерством освіти та науки України було прийняте рішення від 27 листопада 2015 р. «Про екологізацію вищої освіти України з метою підготовки фахівців для сталого розвитку», в якому теж вказується, що екологізація вищої освіти України є одним із пріоритетних напрямків діяльності Міністерства освіти та науки України і всіх навчальних закладів [5].

Ще в одному акті – Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» у ст. 7 встановлено, що підвищення екологічної культури суспільства і професійна підготовка спеціалістів забезпечуються за рахунок загальної обов'язкової комплексної освіти та виховання яке починається в дошкільних дитячих закладах, а продовжується в закладах системи загальної середньої, професійної та вищої освіти, програми навчання в яких передбачають вивчення проблем й у галузі охорони навколишнього природного середовища, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Більше того, набуття певного обсягу екологічних знань є обов'язковою кваліфікаційною вимогою для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів, що, звісна річ, призводить до впливу на стан навколишнього природного середовища [7].

Проаналізувавши положення вказаних документів і виходячи з основних завдань державної екологічної політики, можемо сміливо говорити, що існує необхідність у сприянні екологізації вищої освіти, у тому числі у вищих навчальних закладах юридичного спрямування. До викладеного додамо, що проблеми екологізації освіти (у тому числі юридичної) були предметом дослідження багатьох вчених у галузі екологічного права, серед яких В. І. Андрейцев, Г. В. Анісімова, Г. І. Балюк, А. П. Гетьман, В. В. Костицький, М. В. Краснова, І. І. Каракаш, Н. Р. Малишева, А. А. Слепченко, А. К. Соколова, Є. П. Суєтнов, М. К. Черкашина, Ю. С. Шемшученко та ін.

Так, деякі науковці екологізацію освіти розуміють як наповнення екологічними вимогами навчальних програм підготовки здобувачів вищої освіти з усіх галузей знань і спеціальностей. Вчені переконані, що вона повинна стати ключовим елементом творення нової освітньої парадигми у процесі докорінного реформування національної системи освіти, бо тільки в такий спосіб можна виховати нову людину з еколого-економічним мисленням, яка спроможна буде забезпечувати сталий розвиток суспільства у гармонії з природою [10, с. 9]. Інші науковці вважають, що екологізація освіти як вид діяльності являє собою врегульовані нормами права освітньо-реформаційні відносини процесуального характеру з виконання їх суб'єктами конкретно визначених юридичних обов'язків (повноважень), спрямованих на реформування освітньої системи України шляхом запровадження

обов'язкової екологічної освіти на усіх рівнях освіти та наповнення усіх існуючих навчальних програм екологічним змістом [9, с. 116]. Із цим важко не погодитися і, на наш погляд, слід підтримати.

Заслуговує на увагу й пропозиції окремих науковців, які у свої працях вже неодноразово висловлювали думку про необхідність вжиття низки навчальних, наукових, організаційно-правових та інших заходів щодо екологізації вищої освіти. Наприклад, Г. В. Анісімова і О. В. Донець наводять достатньо повний перелік заходів, серед яких започаткування викладання нових навчальних спецкурсів, сертифікатних і PhD програм для розширення бакалаврського й магістерського освітнього рівнів, підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в контексті екологізації вищої освіти. Крім того, науковці акцентують на проведенні наукових конференцій, «круглих столів» із студентами й абітурієнтами вищих навчальних закладів із приводу використання альтернативних джерел енергії, поводження з побутовими відходами, забезпечення формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища тощо, та ряд інших необхідних заходів [1]. Звісно, це заслуговує на увагу і має бути враховане на практиці.

Натомість, деякі науковці пропонують приділити увагу удосконаленню змісту юридичної освіти, а саме: методології викладання, використовуючи ціннісно-орієнтований підхід до навчальної дисципліни «Екологічне право України». Разом із важливими завданнями дисципліни з узагальнення здобутих і набуття нових еколого-правових знань і вмій щодо застосування юридичної відповідальності за екологічні правопорушення й режиму доступу до екологічної інформації метою викладання дисципліни має бути формування високої екологічної правосвідомості й навичок використання еколого-правових норм [3, с. 186].

На останок додамо, що необхідно погодитися з думкою О. В. Пригари, що результатом еколого-правової освіти має стати формування у індивідів професійних навиків сприйняття, відображення і вираження еколого-правових знань, оцінок, регулятивних можливостей природноресурсових і природоохоронних норм, ефективності їх застосування, реалізації прав і обов'язків суб'єктів природноресурсової й природоохоронної діяльності, оптимізація юридично значимих явищ і процесів, еколого-правових приписів, актів тощо [4]. Екологічна освіта студентів юридичних спеціальностей набуває нині особливої ваги, оскільки, саме вони в майбутньому будуть регулювати взаємовідносини у системі «людина – природа». Такий підхід допомагає закласти базу, яка буде сприяти у подальшому усвідомленому розумінню студентами екологічних проблем при вивченні курсів адміністративного, цивільного, екологічного права тощо [2].

Отже, на підставі ґрунтовного аналізу нормативних актів і напрацьованих вчених можемо зробити висновок, що екологізація освіти має важливе значення і є одним із елементів державної екологічної політики. Екологізація

освіти повинна стати також одним із важливих напрямків реформування вищої юридичної освіти. Більш того, нині існує нагальна необхідність у викладанні дисципліни “Екологічне право” для спеціальностей юридичного спрямування, а також запровадженні низки інших заходів щодо актуалізації підвищення рівня знань у цій сфері для більш ґрунтовного вивчення еколого-правових проблем.

Література:

1. Анісімова Г. В., Донець О. В. Екологізація вищої освіти як пріоритетний напрям державної екологічної політики: сучасні організаційно-правові аспекти. *Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання* : матеріали міжнар. інтернет-конф. : 25 трав. 2016 р. Харків : Право, 2016. С. 6–16.

2. Воскобій О. Теоретичні засади формування екологічного світогляду студентів юридичних спеціальностей. *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД* : матеріали XVIII Міжнар. наук.-прак. інтернет-конф., 29-30 груд. 2013 р. Переяслав-Хмельницький, 2013. С. 26–28.

3. Коршунова І. М., Черкашина М. К. Щодо напрямів екологізації юридичної освіти в Україні. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* : зб. наук. пр. Харків : НТУ «ХПІ», 2015. Вип. 42 (46) : матер. міжнар. наук.-практ. конф. : «Ідеї академіка Івана Зязюна у працях його учнів і соратників», 14-15 травня 2015 р. С. 178–191.

4. Пригара О. В. Формування екологічної правосвідомості. *Міжнародні науково-практичні Інтернет конференції за різними юридичними напрямками*. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=517 (дата звернення: 24.03.2015). – Заголовок з екрана.

5. Про екологізацію вищої освіти України з метою підготовки фахівців для сталого розвитку : рішення колегії М-ва освіти і науки України від 27.11.2015 р. протокол № 10/5-4. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.10. С. 5.

6. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 груд. 2010 р. № 2818-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 26. Ст. 218.

7. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 черв. 1991 р. № 1264-ХП. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.

8. Про схвалення Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. *Офіційний вісник України*. 2013. № 50. Ст. 1783.

9. Слєпченко А. А. Забезпечення права на екологічну освіту громадян в Україні : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.06. Київ, 2016. 230 с.

10. Туниця Ю. Ю. Про екологізацію вищої освіти України з метою підготовки фахівців для сталого розвитку : доповідна зап. Колегії М-ва освіти і науки України, 10.11.2015 р. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.10. С. 9–14.